

Beleidsplan verkeer

2016 - 2017

*RKBS Op gen Hei
An de Voeëgelsjtang 12
6373 BJ Landgraaf
Tel. 045-5311451
Info.rkbsopgenhei@movare.nl*

April 2016

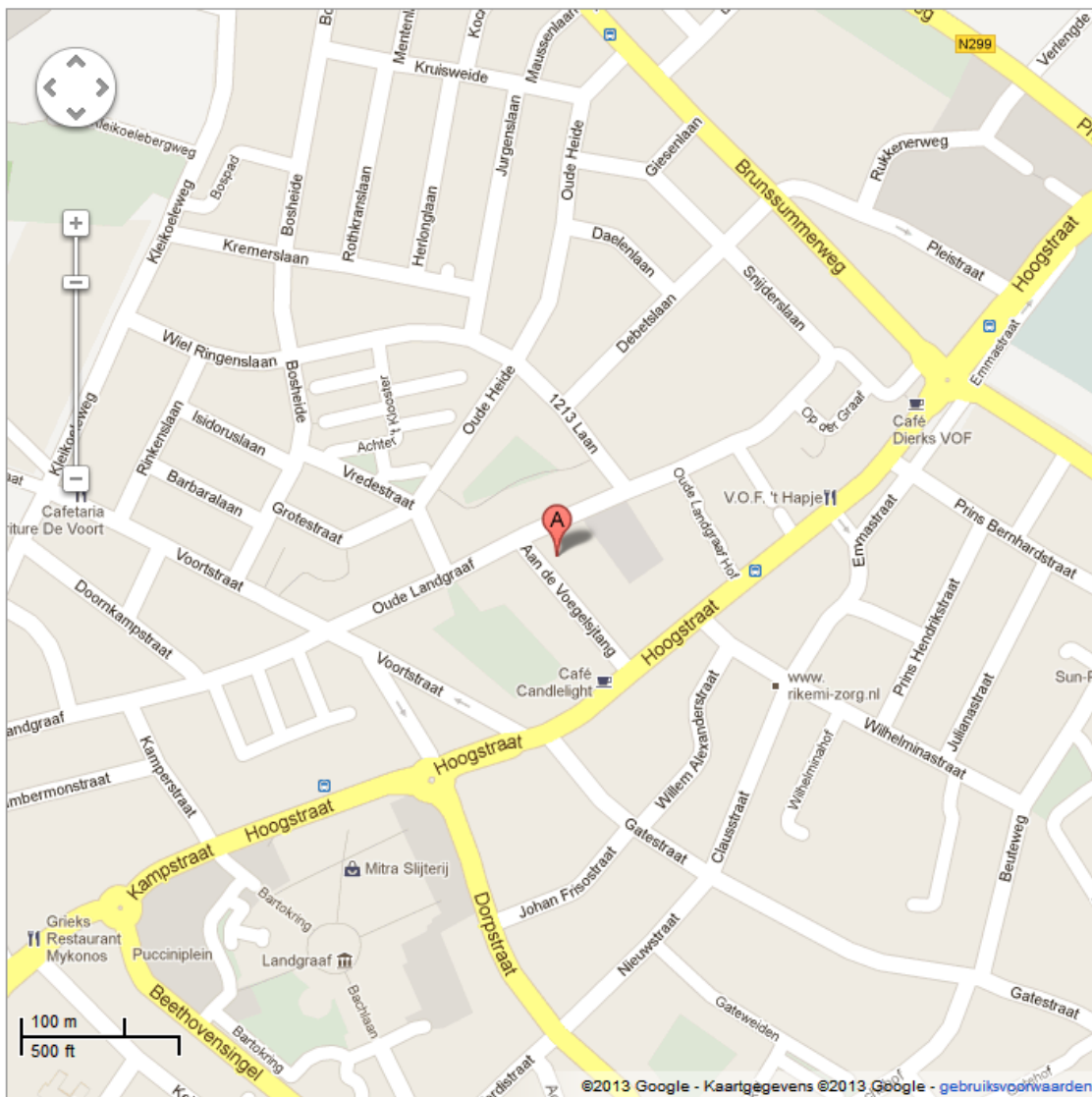
*Samengesteld door Max Hendriks, Verkeerscoördinator BS Op gen Hei
(in samenwerking met directie BS Op gen Hei)*

Inhoudsopgave:

1. Profiel van de school	p. 3
2. Kerndoelen	p. 5
3. Beginsituatie leerling	p. 6
4. Methodiek	p. 7
5. Rooster	p. 12
6. Inhoud	p. 12
7. Didactiek	p. 12
8. Leerervaringen	p. 12
9. Instrumenteel materiaal	p. 13
10. Eindtermen	p. 14

1. Profiel van de school

BS Op gen Hei ligt in de dorpskern 'Nieuwenhagerheide' van de gemeente Landgraaf. Het is een gemiddeld grote basisschool met zo'n 265 leerlingen, verdeeld over 10 groepen. Het schoolgebouw dateert uit 2003 en ligt in een wijk met veel 'jonge' gezinnen. De school ligt nabij winkelcentrum Op de Kamp en krijgt daarmee ook veel met verkeer te maken. De school is centraal gelegen en daardoor goed bereikbaar, zoals op onderstaand kaartje goed te zien is. In de nabije omgeving van de school ligt de grote doorgaande weg (De 'Ruggengraat') van Landgraaf: de Hoogstraat.

Missie van de school

Het begrip missie heeft te maken met ons bestaansrecht. Waarom doen we wat we doen? Waarvoor staan we? Wat zijn onze waarden? Waarom zijn we er en wat willen we met ons onderwijs betekenen voor de buurt, de regio en de samenleving als totaliteit? Wij hebben de kern van onze missie in de volgende zin gegoten: ieder individueel, samen 1 geheel.

BS Op gen Hei wil vanuit het kind werken aan een zo optimaal mogelijke opbrengst. Onze school is gericht op resultaat, waarbij ieder kind er een is en de kans verdient om tot optimaal presteren te kunnen komen, eruit te halen wat erin zit.

Door aandacht te hebben voor de totale ontwikkeling van het kind, waarbij de focus ligt bij de cognitieve vakken, leggen we een stevige basis voor de verdere ontwikkeling van de aan onze zorg toevertrouwde leerlingen.

Het gaat op onze school niet alleen om het vergaren van kennis, maar ook om het opdoen van vaardigheden (spel, dans, tekenen, handvaardigheid, samenwerken etc) en de ontwikkeling van sociaal emotioneel gedrag.

We (ouders en personeel) vinden dat de schoolomgeving waarin een kind opgroeit een belangrijke bijdrage levert aan de totale ontwikkeling van het kind.

Een vriendelijk en veilig klimaat waarin ieder individu gerespecteerd wordt en we in staat zijn om met en van elkaar te leren vinden we van groot belang.

De volgende items zien we hierbij als piketpalen:

- Orde, rust en regelmaat.
- Een prettige school- en klassensfeer.
- Voorrang voor het kindbelang.
- Ouders als fullpartners.
- Aandacht voor ieder kind door aanbieden van verlengde instructie en individuele ontwikkelingsplannen.
- Zelfstandigheid en samenwerking.
- Een centrale plek voor lezen, schrijven, rekenen & wiskunde en taal.
- Think big, act small.
- Theorie in dienst van praktijk.

Ons doel is om altijd in beweging te zijn om de kwaliteit van ons onderwijs daar waar mogelijk te verbeteren. Aandacht voor en gebruik maken van verschillende vormen van onderwijs zoals passend, boeiend en opbrengstgericht helpen ons daarbij. We zien deze vormen van onderwijs als middelen die ons daarbij helpen.

Samengevat kunnen we stellen dat onze missie erop gericht is om onze leerlingen zo optimaal mogelijk te begeleiden zodat zij enerzijds een voor hen maximale prestatie kunnen leveren en anderzijds een voldoende uitgeruste gereedschapskist meekrijgen waardoor zij in staat zullen zijn in een veranderende wereld hun weg te vinden.

Visie van de school

Visie heeft te maken met beelden en verwachtingen richting toekomst. Waar gaat het heen? Waar gaan wij heen? Hoe zien we ons zelf in de komende jaren? Welke kant willen wij als school opgaan? Wat willen we bereiken? Het gaat bij het formuleren van onze visie dus om:

1. Waar gaat het heen? (onze speerpunten)
2. Waar gaan wij heen? (onze accenten)
3. Wat is nodig om te bereiken waarvoor we willen gaan?

2. Kerndoelen van verkeersonderwijs

De kerndoelen brengen in beeld welke onderwysinhouden wij als school in elk geval aan leerlingen moeten aanbieden en welke doelen wij dienen na te streven bij de leerlingen.

Verkeer valt onder het vormingsgebied Gezond en Redzaam Gedrag.

Bij de verkeerslessen komen de volgende kerndoelen aan bod:

Kerdoel 35

De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

Kerdoel 36

De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

Kerdoel 37

De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kerdoel 47

De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

3. Beginsituatie leerling

Uitgangspunten

De uitgangspunten voor praktisch verkeersonderwijs worden bepaald door leertheoretische overwegingen zoals:

- ✓ Gedrag door gedrag;
- ✓ Ontwikkelingsniveau van de leerlingen;
- ✓ Steunen op verkeerservaring (belevingswereld).

Het uitgangspunt 'gedrag door gedrag' is gebaseerd op het idee dat het bedoelde verkeersgedrag ook onderdeel moet zijn van verkeerslessen, op het moment dat veilig verkeersgedrag doelstelling is van verkeersonderwijs.

Uitgangspunten van de huidige verkeerseducatie zijn:

- 1 Verkeerseducatie dient aan te sluiten bij de ervaringen die leerlingen opdoen in het verkeer, dus bij de directe woonomgeving van de leerling en bij de schoolomgeving
- 2 Verkeerseducatie dient aan te sluiten bij het ontwikkelingsniveau van de leerling
- 3 Verkeerseducatie dient systematisch, handelingsgericht, relevant, praktisch toepasbaar en plezierig te zijn
- 4 Verkeerseducatie is een onderdeel van de sociale en maatschappelijke werkelijkheid
- 5 Verkeerseducatie en verkeersopvoeding thuis dienen in elkaar verlengde te liggen
- 6 Verkeersonderwijs dient zo veel mogelijk gedragsonderwijs en doe-onderwijs te zijn.

Overige aandachtspunten:

- Kennis, houding en gedrag van de leerling t.a.v. verkeerseducatie en verkeerssituatie.
- Overleg/samenwerking met derden op het gebied van verkeersveiligheid.

Schoolplan

Verkeersonderwijs staat in de wet basisonderwijs vermeld onder 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'. In het schoolplan wordt daar dan ook van uitgegaan.

Activiteiten kalender

De relevante activiteiten uit het schoolverkeersplan worden in de jaarkalender van de school opgenomen.

4. Methodiek

*Schooljaar 2013 – 2014 is BS Op gen Hei gestart met de methode-combi : **Rondje Verkeer** (Groep 1 t/m 3), **Stap vooruit** (Groep 4), **Op Voeten En Fietsen** (gr. 5 en 6) en de **Jeugdverkeerskrant** (gr, 7 en 8).*

Hieronder volgt een uitsplitsing van deze methode over de diverse groepen:

Groepen 1 t/m 3: Rondje verkeer

In de groepen 1 t/m 3 wordt gebruik gemaakt van de methode 'Rondje verkeer'. Dagelijks staan leerkrachten van groep 1 t/m 3 én de leerlingen voor verschillende vragen. Hoe leer je een kleuter veilig over te steken? Welke route kan een kleuter het beste fietsen van huis naar school? Wanneer is een fiets veilig om ermee in het donker te fietsen? Speciaal voor hen heeft Veilig Verkeer Nederland, in samenwerking met leerkrachten, Rondje Verkeer ontwikkeld. Dit is een breed samengesteld lespakket voor groep 1, 2 en 3, dat uit verschillende onderdelen bestaat.

Vernieuwde versie

In 2009/2010 is Rondje Verkeer vernieuwd. Na het verschijnen van Stap Vooruit voor groep 4 is er voor gekozen om Rondje Verkeer te richten op groep 1 t/m 3.

- ✓ Binnen de reeds bestaande thema's heeft een herschikking van de activiteiten plaatsgevonden;
- ✓ In de voorgaande jaren zijn aanvullende activiteiten bij Rondje verkeer ontwikkeld en op de internetsite geplaatst. In de nieuwe versie zijn al deze activiteiten overgenomen in de handleiding;
- ✓ In de handleiding is een leerlijn opgenomen;
- ✓ Het aantal kijkplaten en foto's is uitgebreid;
- ✓ De kijkplaten en de foto's zijn gebundeld in een platenboek;
- ✓ Er zijn nieuwe kopieerbladen toegevoegd;
- ✓ Er zijn nu twee cd-roms, één voor groep 1/2 en één voor groep 3;
- ✓ De liedjes cd is gehandhaafd.

Zelf kiezen

De leerkracht maakt zelf een keuze uit thema's en activiteiten van het verkeerseducatiepakket. De aangeboden leerstof past bij de leeftijd van de leerlingen en is gericht op de dagelijkse verkeerssituaties waarmee de kinderen te maken krijgen. De aangeboden verkeerskennis en de verkeerssituaties sluiten aan bij het gedrag van het kind als voetganger, speler, passagier en beginnende fietser. De leerstof voldoet aan de gestelde kerndoelen voor het basisonderwijs.

Groep 4: Stap vooruit

Stap Vooruit is speciaal voor groep 4 van het basisonderwijs ontwikkeld. De aangeboden verkeerskennis en verkeerssituaties sluiten aan bij het gedrag van het kind als voetganger, speler, passagier én fietser. Ook de leerstof en het leesniveau sluiten aan bij kinderen van groep vier. Bij de foto's en tekeningen in Stap Vooruit horen opdrachten waarmee leerlingen direct, individueel of in groepjes, aan de slag

kunnen. De opdrachten variëren van invullen, lijnen trekken, kleuren, knippen en plakken tot puzzelen en uitzoeken.

Elk werkblad behandelt een thema over het verkeer. Tijdens het schooljaar jaar komen alle [thema's](#) aan bod die voor groep 4 belangrijk zijn.

De afspraken die in Stap Vooruit aan de orde komen zijn veelal niet de wettelijk verkeersregels. Die zijn vaak nog te moeilijk voor kinderen uit groep 4. De afspraken in Stap Vooruit zijn afgeleid van de wettelijke regels. Ze zijn geformuleerd in termen van gedrag zodat kinderen direct weten wat ze moeten doen.

Bij ieder werkblad zijn op deze site [aanvullende theorielessen, praktijklessen, werbladen, toetsen, ouderinformatie en digibordlessen te vinden.](#)

Groep 5 en 6: Op Voeten en Fietsen (OVEF)

Op Voeten en Fietsen (OVEF) is lesmateriaal voor leerlingen in groep 5 en 6 van het basisonderwijs. Werken met dit educatiemateriaal betekent op pakkende wijze aan de slag gaan met verkeer.

In het lesmateriaal komt gedurende het schooljaar een breed scala aan belangrijke onderwerpen aan bod. Aan welke eisen moet een fiets voldoen? Hoe kunnen kinderen zich het beste gedragen in alledaagse maar ook in bijzondere verkeerssituaties? Hoe moet jij je gedrag aanpassen aan weersgesteldheden? Hoe

maak je een bewuste vervoerskeuze? Hoe zit dat nu met al die 'pijlen-borden' en voorrangsaafspraken? Aan het eind van het schooljaar hebben de leerlingen antwoord gekregen op al deze elementaire vragen rond verkeer en verkeersveiligheid. OVEF bespreekt afwisselende verkeerssituaties in de eigen omgeving en leert kinderen, als voetganger én als fietser, rekening te houden met anderen in het verkeer.

Bovendien wil het verkeersblad leerlingen:

- ✓ leren dat verkeer wordt bepaald door menselijk handelen. Niet iedereen houdt zich, om welke reden dan ook, altijd aan de verkeersregels;
- ✓ voorbereiden op het schriftelijk verkeersexamen;
- ✓ een positief kritische houding aanleren richting de maatschappelijke aspecten van verkeer;
- ✓ stimuleren zelf actief bij te dragen aan hun eigen verkeersveiligheid.

Thema's

Elk werkblad behandelt een thema over het verkeer. In twee jaar komen alle thema's aan bod die voor groep 5 en 6 belangrijk zijn. Ze zijn gericht op de verkeerssituaties waarmee kinderen in deze leeftijdsfase te maken krijgen. De grote thema's komen jaarlijks terug, maar wel met accentverschillen op de inhoud. Klik hier voor het [themaoverzicht](#) van 2016-2017.

Gevarieerd

Kinderen moeten verkeersles leuk vinden. Variatie in de opdrachten, onderwerpen en presentatie houdt de lessen boeiend. Daarom krijgen de leerlingen in de werkbladen te maken met stripverhalen, foto's met opdrachten, puzzels, interviews en testjes met betrekking tot hun eigen gedrag en/of buurt. Mening van kinderen en volwassenen worden tegenover of juist naast elkaar gezet. Dat geeft discussie en stof tot nadenken. Altijd gaat het erom de juiste kennis te krijgen over het verkeer en veilig verkeersgedrag te bewerkstelligen.

Internet

Ook op de website van Veilig Verkeer Nederland vindt u OVEF terug. De beschikbare online informatie en educatiematerialen van beide werkbladen verrijken en versterken elkaar. Op de [Kidssite](#) van Veilig Verkeer Nederland vinden leerlingen extra oefenstof, fotofilmpjes, verkeersspellen, E-cards, een forum met stellingen en een verkeersencyclopedie. Voor leerkrachten zijn er [theorie-, praktijk- en digibordlessen](#) die aansluiten op de inhoud van het blad.

Toetsen

Om de kennis van de leerlingen te testen biedt Veilig Verkeer Nederland bij elk nummer een online toets aan. De toetsen zijn te vinden bij 'Hoe kunnen wij u helpen?'

Handleiding

Voor de leerkracht is er bij ieder nummer van JVK een handleiding, met daarin onder meer informatie over de verkeersregels die in het nummer aan bod komen, antwoorden bij de opgaven, suggesties voor het aansluiten bij de eigen omgeving, suggesties voor extra activiteiten, praktijklessen en informatie voor ouders.

Groep 7 en 8: Jeugd VerkeersKrant (JVK)

De Jeugd VerkeersKrant (JVK) is lesmateriaal voor leerlingen in groep 7 en 8 van het basisonderwijs. Werken met dit educatiemateriaal betekent op pakkende wijze aan de slag gaan met verkeer. De inhoud van de Jeugd VerkeersKrant sluit aan bij het schriftelijk Verkeersexamen van Veilig Verkeer Nederland.

In het lesmateriaal komt gedurende het schooljaar een breed scala aan belangrijke onderwerpen aan bod. Aan welke eisen moet een fiets voldoen? Hoe kunnen kinderen zich het beste gedragen in alledaagse maar ook in bijzondere verkeerssituaties? Hoe moet jij je gedrag aanpassen aan weersgesteldheden? Hoe maak je een bewuste vervoerskeuze? Hoe zit dat nu met al die 'pijlen-borden' en voorrangafspraken? Aan het eind van het schooljaar hebben de leerlingen antwoord gekregen op al deze elementaire vragen rond verkeer en verkeersveiligheid.

JVK bespreekt afwisselende verkeerssituaties in de eigen omgeving en leert kinderen, als voetganger én als fietser, rekening te houden met anderen in het verkeer. Bovendien wil het verkeersblad leerlingen:

- ✓ leren dat verkeer wordt bepaald door menselijk handelen. Niet iedereen houdt zich, om welke reden dan ook, altijd aan de verkeersregels;
- ✓ voorbereiden op het schriftelijk verkeersexamen;
- ✓ een positief kritische houding aanleren richting de maatschappelijke aspecten van verkeer;
- ✓ stimuleren zelf actief bij te dragen aan hun eigen verkeersveiligheid.

Thema's

Elk werkblad behandelt een thema over het verkeer. In twee jaar komen alle thema's aan bod die voor groep 7 en 8 belangrijk zijn. Ze zijn gericht op de verkeerssituaties waarmee kinderen in deze leeftijdsfase te maken krijgen. De grote thema's komen jaarlijks terug, maar wel met accentverschillen op de inhoud. Klik hier voor het [themaoverzicht](#) van schooljaar 2016-2017.

Gevarieerd

Kinderen moeten verkeersles leuk vinden. Variatie in de opdrachten, onderwerpen

en presentatie houdt de lessen boeiend. Daarom krijgen de leerlingen in de werkbladen te maken met stripverhalen, foto's met opdrachten, puzzels, interviews en testjes met betrekking tot hun eigen gedrag en/of buurt. Meninge van kinderen en volwassenen worden tegenover of juist naast elkaar gezet. Dat geeft discussie en stof tot nadenken. Altijd gaat het erom de juiste kennis te krijgen over het verkeer en veilig verkeersgedrag te bewerkstelligen.

Internet

Ook op de website van Veilig Verkeer Nederland vindt u JVK terug. De beschikbare online informatie en educatiematerialen van beide werkbladen verrijken en versterken elkaar. Op de [Kidssite](#) van Veilig Verkeer Nederland vinden leerlingen extra oefenstof, fotofilmpjes, verkeersspellen, E-cards, een forum met stellingen en een verkeersencyclopedie. Voor leerkrachten is er [achtergrondinformatie en worden er lessuggesties](#) gegeven die aansluiten op de inhoud van het blad.

Toetsen

Om de kennis van de leerlingen te testen biedt Veilig Verkeer Nederland bij elk blad een online toets aan. De toets is te vinden op de site onder het kopje 'Hoe kunnen wij u helpen?'. De toetsen zijn een goede voorbereiding op het schriftelijk Verkeersexamen dat jaarlijks in april wordt gehouden.

Handleiding

Voor de leerkracht is er bij ieder nummer van JVK een handleiding, met daarin onder meer informatie over de verkeersregels die in het nummer aan bod komen, antwoorden bij de opgaven, suggesties voor het aansluiten bij de eigen omgeving, suggesties voor extra activiteiten, praktijklessen en informatie voor ouders.

5. Rooster

In het rooster staat het aantal minuten verkeersonderricht per week en per leerjaar aangegeven.

6. Inhoud

Alle onderwerpen van verkeersonderwijs kunnen in het klaslokaal aan bod komen. Vaardigheden echter die te maken hebben met gedrag in het verkeer kunnen het beste op het schoolplein en in de nabije schoolomgeving aangeleerd worden. Ook daar besteden we op basisschool Op gen Hei aandacht aan middels het geven van praktische verkeerslessen met behulp van de daarvoor speciaal aangeschafte verkeerskist basisonderwijs.

7. Didactiek

De didactische werkvormen voor verkeersonderwijs verschillen niet wezenlijk van die van andere vakken of vormingsgebieden: klassikale instructie, praktijkoefening, een video bekijken en bespreken, werken met de computer, een rollenspel, een interview afnemen, een onderzoekje doen, etc. De keuze hangt af van de methode, de leerklacht, de groep leerlingen, de lesinhoud en het hulpmateriaal.

8. Leerervaringen

Bij verkeerslessen die buiten worden gegeven, spelen verschillende factoren een rol: het weer, de aandacht van de kinderen, het schoolplein en de directe omgeving, ouderparticipatie en het gebruik van specifieke hulpmiddelen.

9. Instrumenteel materiaal

Rondje Verkeer (groep 1 t/m 3) bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Een activiteitenboek

Het activiteitenboek is voor de leerkracht. De activiteiten in dit boek zijn gerangschikt rond zeven thema's. Bij ieder thema staat apart voor groep 1/2 en 3 een aantal activiteiten beschreven:

[activiteiten en thema's](#)

2. Twee cd-roms met verkeersspelletjes

Voor de groepen 1/2 en 3 is er een cd-rom. Ze zijn bedoeld voor de leerlingen. De cd-roms sluiten aan bij de verschillende thema's waaruit het activiteitenboek is opgebouwd:

[cd-roms](#)

3. Een serie van 16 kijkplaten

De kijkplaten zijn getekend in kleur op A3-formaat. Ze zijn te gebruiken bij de verhalen in het activiteitenboek.

Kijkplaat

4. Een serie van 32 kopieerbladen

Deze bladen zijn op A4-formaat. Ze zijn bestemd voor de leerlingen en behoren bij de activiteiten, ge

5. Een serie van 15 foto's

De foto's zijn op A3-formaat, net als de kijkplaten. Ze zijn te gebruiken bij de kringgesprekken, genoemd in het activiteitenboek.

6. Een audio-cd met liedjes

Op deze audio-cd worden de liedjes uit het activiteitenboek gezongen. Ook wordt er muziek aangeboden die losstaat van een activiteit. De teksten van de liedjes staan in het activiteitenboek.

Bij het verkeersonderwijs in de groepen 4 t/m 8 (Stap Vooruit, Op Voeten En Fietsen, Jeugd VerkeersKrant) maken wij gebruik van de volgende materialen:

	<i>groep</i> 1	<i>groep</i> 2	<i>groep</i> 3	<i>groep</i> 4	<i>groep</i> 5	<i>groep</i> 6	<i>groep</i> 7	<i>groep</i> 8
Handleiding				x	x	x	x	x
Verkeers-				x	x	x	x	x

werkboekje

Website X X X X X

10. Eindtermen

Als einddoelen verwijzen wij graag naar onderstaande website met in het bijzonder de kerndoelen 35, 36, 37 en 47 en de daarbij genoemde leerlijnen.

<http://tule.slo.nl/OrientatieOpJezelfEnWereld/F-KDOrientatieJezelfEnWereld.html>
(onderstaande tekst is van deze website gekopieerd)

VERKEER: kerndoel 35

Groep ½	Groep ¾	Groep 5/6	Groep 7/8
LOPEN, SPELEN, WERKEN			
veilig speel- en werkgedrag in en om school afspraken ten aanzien van lopen en spelen veilig oversteken in eenvoudige situaties	als groep 1/2 + afspraken ten aanzien van veilig gedrag op speelplaatsen veilig oversteken in moeilijke situaties	als groep 3/4 + verantwoord handelen onder verschillende omstandigheden en weersgesteldheden	als groep 5/6
FIETSEN			
	eisen voor een veilige fiets basisvaardigheden met betrekking tot fietsen en samen fietsen eenvoudige voorrangsregels	als groep 3/4 + correct gebruik van verkeersborden, voorsorteervakken en verkeerslichten basisvaardigheden met betrekking tot het fietsen in groepen de belangrijkste voorrangsregels en rekening houden met het gedrag van anderen	de toekomstige route school « huis veilig fietsen onder moeilijke omstandigheden
PASSAGIER ZIJN			
afspraken en regels als passagier van auto, bus, fiets en bromfiets	afspraken en regels als passagier van bus, tram en trein	dienstregelingen	

ORGANISATIE VAN DE SAMENLEVING: kerndoel 36

noodzaak van regels en afspraken bij het samenleven thuis, op straat en op school gezamenlijk regels vaststellen	gezagsuitoefening en het verschil met 'de baas spelen'	de politie: taken, werkwijze	totstandkoming van een wet werkwijze van justitie in hoofdlijnen
---	--	------------------------------	---

SAMENLEVEN, WAARDEN EN NORMEN kerndoel 37

<p>gezin en gezinsleven soorten gezinnen vriendschap: kenmerken en uitingen bij een groepje horen taken op school taken thuis</p>	<p>als groep 1/2 + familie ruzie: o voorkomen o oorzaken o oplossen taakverdeling in het gezin aantal personen dat in een gezin werkt loon naar werken geld nodig voor ...</p>	<p>bevolkingssamenstelling van de eigen buurt op basis van gezinssamenstelling, leeftijd, religie, etnische groepen, beroepen pesten in groepsverband discriminatie gezelligheid en de behoefte aan saamhorigheid betaald en onbetaald werk respect verenigingsleven</p>	<p>etnische groepen in de samenleving integratie en behoud van identiteit vooroordelen, stereotypen en tolerantie emancipatie vrijheid van meningsuiting gelijkwaardigheid van seksen waarden en normen beroepen en sekse kans op werk, werkeloosheid, uitkeringen en sociale voorzieningen</p>
---	--	--	---

W O N E N: kerndoel 47

<p>inrichting van het eigen huis: verschillende ruimtes en hun functie voorzieningen (keuken, badkamer, wc.) vorm en bouwmaterialen verschillen met vroeger</p>	<p>inrichting van de eigen straat: soorten huizen groenvoorzieningen andere straten (woonerf, hofje) voorzieningen ten behoeve van verlichting, televisie, riolering, parkeren, voetgangers, spelen</p>	<p>inrichting van de wijk: voorzieningen (winkels, brievenbussen, geldautomaat, kapper, (tand)arts, school) wijkplattegrond (bijzondere) gebouwen verkeer</p>	<p>verschillen tussen wijken bereikbaarheid voorzieningen</p>
---	---	---	---